

**Inconsistenties in normatieve boodschappen over
homoseksualiteit en seks voor het huwelijk rondom
christelijke jongeren in de gemeente Veenendaal**

Wiljanne Boon & Annelien van Horssen

Inconsistenties in normatieve boodschappen over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk rondom christelijke jongeren in gemeente Veenendaal

---

*Een kwalitatief onderzoek naar inconsistenties in het (gemeentelijk) jeugdnetwerk
van christelijke jongeren in gemeente Veenendaal*

Premasterthesis Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (200600042)

Universiteit Utrecht

Auteurs

Wiljanne Boon (5624630)

Annelien van Horssen (5623278)

Begeleider

Dr. Chris Baerveldt

Datum

22-06-2015

Samenvatting

Achtergrond: Kerken, ouders en scholen in de christelijke cultuur maken zich zorgen over de christelijke jongeren. Volgens hen ontvangen christelijke jongeren tegenstrijdige normatieve boodschappen over seksualiteit, waardoor er verwarring optreedt gedurende de adolescentieperiode. **Doel:** In dit onderzoek is onderzocht welke inconsistenties er zijn in de normatieve boodschappen die het (gemeentelijk) jeugdnetwerk van Veenendaal uitzendt over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Er wordt gezocht naar een antwoord op de vraag of er verwarring optreedt bij christelijke jongeren, die op School X te Veenendaal zitten, vanwege het ontvangen van inconsistente boodschappen. **Methode:** Er is een kwalitatieve aanpak gebruikt, waarbij halfopen interviews zijn gehouden met christelijke jongeren en informanten die deel uitmaken van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk rondom christelijke jongeren. **Resultaten:** Grofweg zijn er twee groepen te onderscheiden die tegenover elkaar staan: enerzijds de school, de kerk en een groot gedeelte van de ouders en anderzijds media en vrienden. De eerstgenoemde groep zendt de normatieve boodschap uit dat seks voor het huwelijk en homoseksualiteit niet geaccepteerd zijn. De tweede groep accepteert homoseksualiteit en seks voor het huwelijk wel. De christelijke jongeren geven aan niet verward te zijn door de inconsistentie in boodschappen die zij ontvangen. **Conclusie:** Een mogelijke verklaring waarom christelijke jongeren aangeven geen problemen te ervaren met de inconsistente boodschappen is te vinden in de ontwikkelingstheorieën van Erikson en Marcia. Inconsistentie en verwarring zijn inherent aan de ontwikkeling in de adolescentieperiode, waarin het vormen van een identiteit een belangrijke ontwikkelingstaak is.

Inleiding

Opvoeders in de christelijke cultuur maken zich zorgen. Ouders, scholen en kerken zijn bang om ‘hun jongeren’ kwijt te raken vanwege de vele invloeden vanuit de maatschappij (Van Dijkhuizen & Ten Voorde, 2009). Christelijke normen en waarden komen voor een groot gedeelte niet overeen met de inhoud van de normatieve boodschappen die de maatschappij uitzendt (Fieret, 2015). ‘In de kerk horen christelijke jongeren dat zij een huwelijk niet mogen verbreken. Een avond later kijken dezelfde jongeren met genoegen de zoveelste aflevering van soap ‘Goede tijden, slechte tijden’, waarin relaties veelvuldig verbroken worden’, aldus het Reformatorisch Dagblad over christelijke jongeren. Volgens het Reformatorisch Dagblad dienen opvoeders en hulpverleners zich te realiseren welke impact het op jongeren heeft dat ze opgroeien in een maatschappij die normen en waarden hanteert die strijdig zijn met de christelijke normen en waarden (Reformatorisch Dagblad, 2007).

Een onderwerp waarin dit verschil in normen en waarden onder andere naar voren komt, is seksualiteit. De maatschappij zou over seksualiteit een te eenzijdig beeld afgeven (Reformatorisch Dagblad, 2007). Seksuele ervaringen op jonge leeftijd en een mooi uiterlijk lijken bepalend te zijn voor de status van jongeren. Het Reformatorisch Dagblad doet een oproep aan ouders, scholen en kerken: geef de jongeren een reëel en bijbels beeld mee over seksualiteit. Zowel scholen, ouders als kerken worden opgeroepen om seksuele voorlichting te geven vanuit een christelijke visie.

Specifiek christelijke seksuele voorlichting geven is belangrijk vanwege het ontbreken van christelijke normen en waarden in de huidige voorlichtingspakketten (Christelijk Informatie Platform, 2010). Deze voorlichtingspakketten, waarbij bijvoorbeeld de nadruk wordt gelegd op hoe jongeren een condoom kunnen gebruiken, komen niet overeen met de norm van christenen. Volgens christenen hoort seks thuis binnen het huwelijk, maar deze boodschap wordt niet gehoord in de huidige seksuele voorlichting. Ouders, scholen en kerken zijn bang dat christelijke jongeren in verwarring raken door de diversiteit aan normatieve boodschappen die zij ontvangen over het onderwerp seksualiteit (Van Dijkhuizen & Ten Voorde, 2009).

In dit onderzoek wordt gekeken of deze diversiteit aan normatieve boodschappen daadwerkelijk een probleem is voor christelijke jongeren. Hierbij ligt de nadruk op normatieve boodschappen over de onderwerpen homoseksualiteit en seks voor het huwelijk, in de context van seksuele voorlichting aan christelijke jongeren. Twee thema’s waarin botsingen aanwezig zijn van normen en waarden tussen de seculiere en christelijke cultuur zijn homoseksualiteit en

seks voor het huwelijk. Dit onderzoek richt zich op deze thema's om twee redenen. De eerste reden voor deze keuze is dat de onderzoekers inconsistenties verwachten tussen de normatieve boodschappen die christelijke jongeren ontvangen vanuit de seculiere maatschappij en de christelijke cultuur over de thema's homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Vanuit literatuur over seksuele ontwikkeling van jongeren is naar voren gekomen dat deze thema's een prominente plaats innemen gedurende de adolescentiefase. Dit zal later verder worden uitgewerkt. Dat is de tweede reden voor de keuze van de thema's homoseksualiteit en seks voor het huwelijk.

Het is in de eerste plaats van belang om het (gemeentelijk) jeugdnetwerk, dat betrokken is bij seksuele voorlichting aan christelijke jongeren, in kaart te brengen. Onder het jeugdnetwerk vallen alle betrokken personen en groepen die bewust of onbewust seksuele voorlichting geven, zoals de school, ouders, kerken en vrienden. Het gemeentelijk jeugdnetwerk omvat alle organisaties binnen een gemeente die bijdragen aan maatschappelijke opvoeding van en verantwoordelijk zijn voor jongeren, zoals de jeugdgezondheidszorg.

Naast ouders, kerken, vrienden en overige partijen van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk, zullen ook de jongeren aan het woord zijn. Deze jongeren zijn tussen de 12 en 15 jaar en volgen onderwijs op School X in de gemeente Veenendaal.

De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

1. Hoe ziet het (gemeentelijk) jeugdnetwerk wat betreft seksuele voorlichting er uit vanuit het gezichtspunt van christelijke jongeren in de gemeente Veenendaal?
2. Welke boodschappen ontvangen christelijke jongeren in seksuele voorlichting over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk vanuit het (gemeentelijk) jeugdnetwerk in de gemeente Veenendaal?
3. Waar zitten de inconsistenties tussen en binnen de groepen die betrokken zijn bij seksuele voorlichting?
4. Hoe ervaren christelijke jongeren de bestaande (in)consistente boodschappen binnen het (gemeentelijk) jeugdnetwerk?

Literatuur

De literatuur geeft allereerst een schets van twee verschillende ontwikkelingsgebieden waar adolescenten mee te maken hebben, namelijk de identiteitsontwikkeling en de seksuele ontwikkeling. Vervolgens wordt met behulp van het ecologisch model van Bronfenbrenner de structuur van de omgeving van christelijke jongeren in kaart gebracht, waar de christelijke

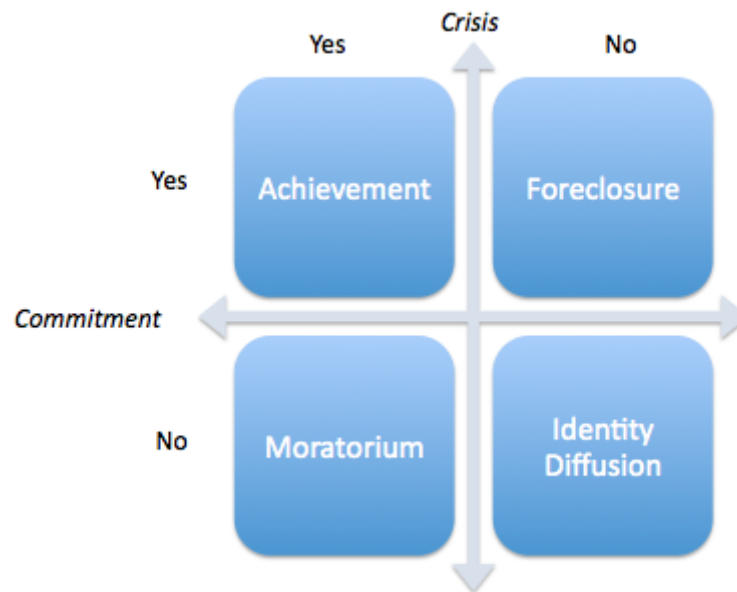
cultuur deel van uitmaakt. Ten slotte wordt beschreven welke opvattingen er bestaan ten aanzien van homoseksualiteit en seks voor het huwelijk in de christelijke cultuur.

Identiteitsontwikkeling in de adolescentie

De adolescentieperiode kan voor jongeren uitdagend, maar ook verwarrend en lastig zijn. ‘Wie ben ik?’ en ‘Wat wil ik?’ zijn vragen waarmee jongeren zich bezighouden. In de adolescentie vormt identiteitsontwikkeling een kerntaak (Erikson, 1968). Identiteit verwijst naar de kenmerken die een gevoel van eigenheid en continuïteit geven aan een persoon en die hem tot een en dezelfde persoon maken in de ogen van anderen (Bosma, 2010). Identiteitsontwikkeling wordt gedefinieerd als het resultaat van interacties tussen persoon en context (Kroger, 2004).

Elke levensfase van een individu wordt gekenmerkt door een psychosociale crisis (Erikson, 1968). Voor de adolescentieperiode geldt dat er een conflict is tussen identiteit en rolverwarring. Deze rolverwarring komt voort uit het feit dat jongeren tijdens de adolescentieperiode geconfronteerd worden met veranderingen op verschillende domeinen. In de eerste plaats veranderen jongeren op het biologische domein door groei en seksuele rijpwording. Ten tweede bereikt de cognitieve ontwikkeling een volwassen niveau, omdat jongeren meer abstract gaan denken. Een derde domein waarop veranderingen plaatsvinden is het sociale domein. Jongeren krijgen een andere sociale status, omdat ze van rol veranderen en andere interesses krijgen in hun relaties of andere eisen stellen aan relaties (Steinberg, 2008; Bosma, 2010). De opbouw van een eigen identiteit kan een zware taak zijn voor jongeren. Zij moeten de veranderingen op de verschillende gebieden in hun leven integreren in hun identiteit.

In dezelfde periode als Erikson introduceerde Marcia (1966) vier statussen van identiteit, namelijk verworvenheid, moratorium, uitsluiting en diffusie, zoals figuur 1 laat zien. Deze statussen komen voort uit een combinatie van twee dimensies: exploratie (crisis) en binding (commitment). Exploratie geeft aan dat een persoon verschillende opties overweegt. Binding houdt de zekerheid in die een persoon voelt wat betreft de keuzes die hij heeft gemaakt. Het model van Marcia (1966) kan gebruikt worden om aan te geven hoe adolescenten omgaan met de fase van identiteitsvorming.

Figuur 1. Identiteitsstatusmodel (Marcia, 1966).

De identiteitsstatus ‘diffusie’ komt voort uit een lage mate van exploratie en een lage mate van binding. Daarop volgt de status foreclosure, de uitkomst van een lage mate van exploratie en een hoge mate van binding. Naast foreclosure is ook de status moratorium mogelijk, die volgt uit een hoge mate van exploratie en een lage mate van binding. De hoogst haalbare identiteitsstatus wordt verworvenheid genoemd: het is het resultaat van een hoge mate van exploratie en een hoge mate van binding (Marcia, 1966; Waterman, 1982). Uit dit model kan de conclusie getrokken worden dat, wanneer jongeren streven naar een eigen identiteit, zij hoe dan ook door een crisis (het proces van exploratie en binding) heen zullen gaan om een identiteit te vormen.

Seksuele (identiteits)ontwikkeling in de adolescentie

Naast de identiteitsontwikkeling hebben adolescenten ook te maken met ontwikkelingen op het gebied van seksualiteit. Seksuele ontwikkeling is een levenslang proces wat start in de vroege kinderjaren en zich voortzet in de puberteit en volwassenheid. In de (pre)puberteit (13-15 jaar) verandert het lichaam van adolescenten en ontwikkelen zij een toenemend seksueel verlangen. Vanwege de toenemende productie van testosteron bij mannen ontwikkelt de penis zich en wordt de geslachtsdrift verhoogd. Bij meisjes vindt er eveneens een lichamelijke verandering plaats. De borsten groeien, de menstruatie komt op gang en de vagina ontwikkelt door hormonale veranderingen (Richardson, Gore, Venier, Romeo, & Sisk, 2003; Mul, 2004). Deze hormonale veranderingen verhogen het seksuele verlangen bij adolescenten in de

(pre)puberteit. Het seksuele verlangen zorgt voor meer aandacht voor seksuele stimuli en resulteert in lichamelijke opwinding (Basson, 2007).

Het seksuele verlangen van adolescenten in de (pre)puberteit uit zich in een toename van seksueel gedrag. Allereerst is er in de prepuberteit een groei te zien in het bewust opzoeken van plaatjes en/of beelden van naakte mensen. Ten tweede is er een groeiende interesse voor het andere geslacht (Friedrich, Fisher, Broughton, Houston, & Shafran, 1998). Relatievorming in de vorm van romantische relaties neemt toe wanneer adolescenten ouder worden (Collins, Alagiri, Summers, & Moring, 2002; Collins, Welsh, & Furmann, 2008). Ten derde neemt het seksuele gedrag toe in de vorm van geslachtsgemeenschap. In Nederland heeft 10% van de 12- tot en met 14-jarige mannelijke adolescenten wel eens geslachtsgemeenschap gehad. Bij de meisjes is dit 5%. Het overgrote deel van de jongeren in de leeftijdsfase van 10-15 jaar kiest er bewust voor om geen geslachtsgemeenschap te hebben. Deze keuze wordt veelal verstandelijk gemaakt. De intentie van de adolescent en de culturele en religieuze normen en waarden zijn hierop van invloed (Buhi, Goodson, Neilands, & Blunt, 2011).

De seksuele identiteitsontwikkeling, de ontwikkeling naar een bepaalde seksuele geaardheid, komt later in de adolescentie op gang. ‘Seksuele voorkeur’, ‘seksuele identiteit’ of ‘seksuele oriëntatie’ zijn overkoepelende termen om het onderscheid tussen hetero-, homo- en biseksuele personen aan te geven. Met homoseksualiteit wordt gelijkgeslachtelijke seksuele voorkeur bedoeld (Gordon & Silva, 2015; Vanwesenbeeck, 2007). Een bepaalde seksuele oriëntatie uit zich in een combinatie van aantrekkingskracht, gedragingen, gedachten, gevoelens en fantasieën (Gordon & Silva, 2015).

In de totale leeftijdscategorie 12- tot 25-jarigen zegt 3,1% van de jongens vooral of uitsluitend op seksegenoten te vallen. Onder meisjes is dit 2,4% (De Graaf, Kruijer, Van Acker, & Meijer, 2012). Aan deze zelfbenoeming gaat een heel proces vooraf. Veel jongeren die zichzelf later homo- of biseksueel zullen noemen doen dit niet tijdens de vroege adolescentie. Hun voorkeur is nog niet uitgekristalliseerd; het duurt een tijd voordat iemand zijn of haar seksuele voorkeur gaat herkennen en erkennen. Onder 12- tot 15-jarigen geeft vrijwel niemand aan op personen van hetzelfde geslacht te vallen (De Graaf, 2010).

Er bestaan verschillende modellen om de seksuele identiteitsontwikkeling te duiden. Zo zijn er vele lineaire modellen, waarin vaststaande fasen elkaar opvolgen (bijv. Cass, 1979; Troiden, 1988). Deze fasen verlopen veelal van een identiteitsverkenning via een identiteitscrisis naar acceptatie en bewust uitleven van de homoseksuele identiteit. Kritiek op deze lineaire modellen is dat er geen rekening wordt gehouden met de context en persoonlijke

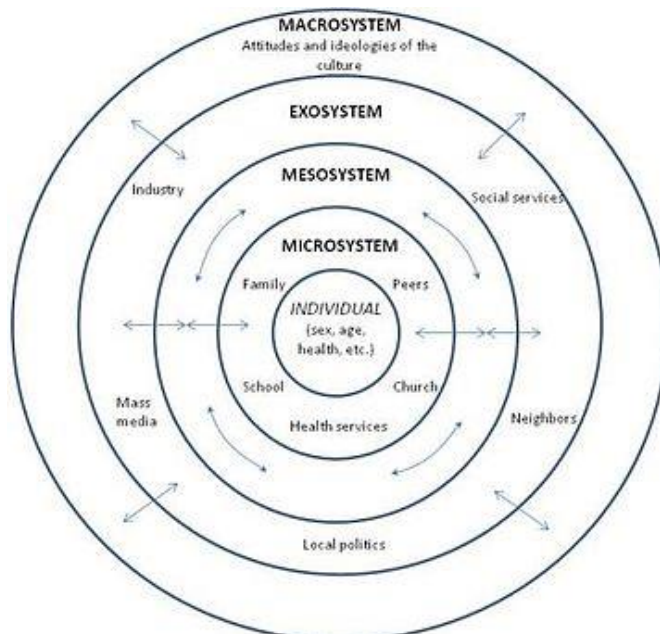

kenmerken. Er zijn daarom ook modellen waarin de verschillende fasen flexibel zijn en afhangen van de context (Fassinger & Miller, 1996; Baumeister & Blackhart, 2007). Dit blijkt ook uit onderzoek: niet iedere homojongere beschrijft een periode van twijfel en verwarring of ontkenning in aanloop naar de erkenning van de homoseksuele geaardheid (De Graaf, Meijer, Poelman, & Vanwesenbeeck, 2005). Er bestaat dus geen eenduidige conclusie over de seksuele identiteitsontwikkeling.

Homoseksuele jongeren hebben vaak meer emotionele en psychische problemen dan heteroseksuele jongeren (Kuyper, 2015; Kersten & Sandfort, 1994). Heteroseksualiteit is onder jongeren de vanzelfsprekende norm. Homoseksuele jongeren kunnen daarom moeilijk mee praten over relaties en seks en hebben nauwelijks voorbeelden of rolmodellen in hun omgeving bij wie ze herkenning kunnen vinden. Ook krijgen homoseksuele jongeren vaak te maken met negatieve reacties uit hun omgeving (De Graaf, 2010).

De invloed van de omgeving: het model van Bronfenbrenner

In het ecologische model van Bronfenbrenner wordt een jongere gezien als onderdeel van een gemeenschap wiens (seksuele) ontwikkeling voor een belangrijk deel bepaald wordt door de omgeving waarmee de adolescent interacteert. Deze ecologische benadering gaat er vanuit dat de omgeving en het individu elkaar wederzijds beïnvloeden (Bronfenbrenner & Evans, 2000).

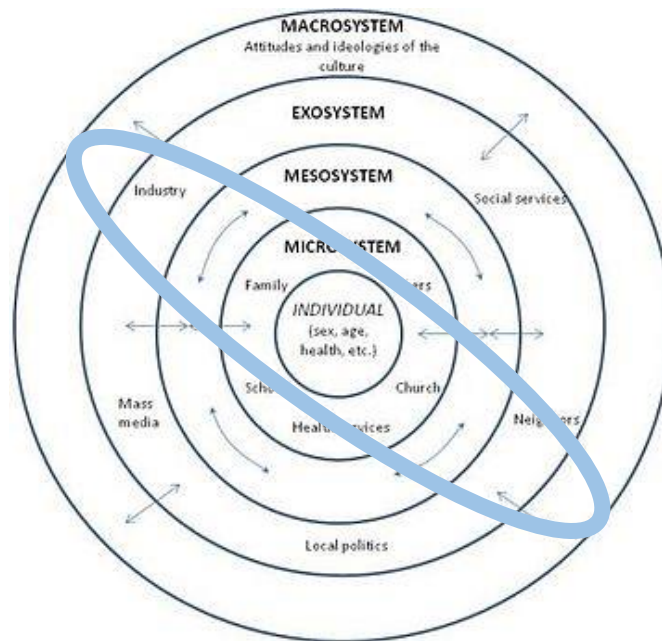
Figuur 2. Ecologisch model (Bronfenbrenner, 1977).

Bronfenbrenner deelt de omgeving van een adolescent in in verschillende systemen, namelijk het microsysteem, mesosysteem, exosysteem en macrosysteem (zie figuur 2). Het microsysteem is het systeem dat direct in contact staat met jongeren. Zoals in figuur 2 staat aangegeven, zijn familie, school, vrienden en kerk aanwezig in de directe omgeving van jongeren (Bronfenbrenner, 1977). Binnen het microsysteem vinden gedurende de adolescentiefase verschuivingen plaats (Helsen, Vollebergh, & Meeus, 1997). Tot het twaalfde levensjaar zijn ouders de belangrijkste steunbron. Na het twaalfde levensjaar neemt de wijdte van de omgeving toe en neemt de ouderlijke steun af. In plaats van ouders krijgen leeftijdsgenoten een steeds prominentere rol in het leven van een adolescent (Chassin, Presson, Sherman, Montelle, & McGrew, 1986). Dit betekent dat adolescenten meer gericht zijn op hun leeftijdsgenoten in plaats van op hun ouders (Mariewicz, Lawford, Doyle, & Haggart, 2006).

Rond het microsysteem bevinden zich het mesosysteem, exosysteem en het macrosysteem. Het mesosysteem duidt op de connecties tussen de verschillende partijen in het microsysteem van de jongeren. Hoe zij presteren op school heeft bijvoorbeeld niet alleen te maken met de activiteiten op school, maar ook met de mate van aanmoediging van ouders (Berk, 2006). In het exosysteem bevinden zich de contextuele invloeden. Media, buurt en lokale politieke partijen zijn voorbeelden van contextuele invloeden. Het mediagebruik, zoals televisiekijken en gebruik van internet, neemt aanzienlijk toe gedurende de adolescentiefase (CBS, 2010). Ook hieraan is te zien dat de wijdte van de omgeving van een adolescent zich verbreedt. Het laatste, buitenste systeem is het macrosysteem. Dit systeem is de grotere sociaal-culturele context rondom adolescenten. Al deze systemen zijn van invloed op de ontwikkeling van adolescenten (Bronfenbrenner, 1977).

Christelijke cultuur

Christelijke adolescenten hebben, binnen de genoemde systemen, te maken met een christelijke cultuur. Normen en waarden zijn binnen deze cultuur gekleurd door een christelijke visie. De omgeving van christelijke jongeren wordt in alle systemen deels bepaald door de christelijke cultuur, zoals de ovaalvorm laat zien in figuur 3.

Figuur 3. Aanwezigheid van de christelijke cultuur bij een christelijk individu in het model van Bronfenbrenner.

De christelijke cultuur is voornamelijk aanwezig in het microsysteem, het systeem wat de meest directe invloed heeft op jongeren. Christelijke jongeren groeien namelijk veelal op in de christelijke ‘zuil’: zij maken deel uit van een christelijk gezin, zij gaan naar een kerk en volgen onderwijs op een christelijke school (De Graaf & Grotenhuis, 2008).

De Nederlandse christelijke cultuur kenmerkt zich door een levensstijl die zijn grond vindt in de normen en waarden van de bijbel (De Graaf & Grotenhuis, 2008). Het christendom ziet de bijbel als het onfeilbare woord van God en neemt het bestaan van de persoon van God als vaststaande waarheid aan. Er zijn drie denominaties te onderscheiden in het christendom: Rooms-Katholiek, Oosters-Orthodoxe Kerk en het Protestantisme (Adamczyk & Pitt, 2009). Dit onderzoek richt zich op de laatst genoemde groep. Christenen, zoals de aanhangers van het christendom genoemd worden, zijn in een bepaalde mate afgeschermd van de maatschappij. Eigen scholen, kerken en politieke partijen (CU en SGP) zijn onderdelen van de christelijke cultuur.

De normen en waarden van de huidige maatschappij in Nederland zijn niet altijd in overeenstemming met de normen en waarden van de christelijke cultuur (Bekkers & De Graaf, 2002). In Nederland is een verschuiving te zien wat betreft normen en waarden door een toenemende secularisering. Het maatschappelijk leven in Nederland is steeds meer gescheiden van kerk en geloof (Leeuwen & Schep-Akkers, 2015). Een eeuw geleden ging bijna iedereen

regelmatig naar de kerk (Van der Bie, 2009). Echter, in 2013 behoorde slechts 53 procent van de bevolking tot een godsdienstige groepering (CBS, 2014). Waar vroeger de geldende normen en waarden in Nederland onder invloed van de kerk voornamelijk christelijk waren, worden er in anno 2015 normen en waarden gehanteerd die botsen met de christelijke cultuur. Een voorbeeld hiervan is genoemd in de inleiding. Twee thema's waarin botsingen aanwezig zijn van normen en waarden tussen de seculiere en christelijke cultuur zijn homoseksualiteit en seks voor het huwelijk.

Homoseksualiteit

Homoseksualiteit en de acceptatie ervan houdt de gemoederen in christelijk en seculier Nederland al decennialang bezig (Keuzenkamp, Bos, Duyvendak, & Hekma, 2006; Bos, 2010). Sinds de jaren zestig denken inwoners van Nederland steeds positiever over homoseksualiteit (Kuyper, 2015). Vanaf 1 april 2001 kan in Nederland het huwelijk worden aangegaan door twee personen van gelijk geslacht (Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2001). 46,7% van de Nederlandse inwoners vindt dat homoseksualiteit altijd gerechtvaardigd is (Sandfort, 2005). De Nederlandse maatschappij heeft als norm dat homoseksualiteit geaccepteerd is. Echter, uit recent onderzoek blijkt dat in de groepen 'beslist religieuze mensen en mensen die op de Christen Unie of overige kleine partijen stemmen' het percentage mensen met een negatieve houding tegenover homoseksualiteit twee keer zo hoog ligt dan onder de algemene bevolking (Kuyper, 2015). 10,7% van de Nederlandse bevolking vindt homoseksualiteit nooit gerechtvaardigd (Sandfort, 2005).

De acceptatie van homoseksualiteit is dus niet vanzelfsprekend onder christenen. In de protestantse kerken kwam de bezinning op homoseksualiteit eind jaren vijftig op gang. Ondanks dat er sinds die tijd verschillende 'stadia van acceptatie' ten aanzien van homoseksuelen zijn doorlopen, hebben de meeste kerkgenootschappen vandaag de dag in hun officiële besluitvorming nog niets afgedaan van hun afkeuring van homoseksuele relaties (Bos, 2010). De christelijke cultuur maakt onderscheid tussen acceptatie van homofilie en homoseksualiteit. Homofilie, dat wil zeggen dat een individu zich aangetrokken voelt tot hetzelfde geslacht, is geaccepteerd. Wanneer personen echter uiting geven aan deze gevoelens door het aangaan van een (seksuele) relatie, oftewel homoseksualiteit, is dit onder kerken en kerkgangers niet geaccepteerd. Er wordt dus erkend dat mannen en vrouwen zich aangetrokken kunnen voelen tot hun eigen geslacht, maar hier mag geen uiting aan worden gegeven. Dit onderscheid is binnen de christelijke cultuur heel vanzelfsprekend, terwijl homoseksualiteit en homofilie

binnen de niet-christelijke cultuur niet te scheiden is. Sommige kerken nemen aan dat homofilie te ‘verhelpen’ is (Bos, 2010).

Seks voor het huwelijk

Ook over het thema seks voor het huwelijk bestaan tegenstrijdige opvattingen. De traditionele christelijke opvatting rondom geslachtsgemeenschap is dat seks alleen toegestaan is binnen het huwelijk. Jongeren geven daarbij aan dat de leer strenger is dan de praktijk. De traditionele opvatting over seks binnen het huwelijk is het ideaal, maar het is moeilijk om zich daaraan te houden. Sommige jongeren zijn niet principieel tegen seks voor het huwelijk, mits er een serieuze relatie is (Lühoff & Selten, 2001).

Seksuele voorlichting onder christenen is vooral gericht op onthouding van seks voor het huwelijk (Lühoff & Selten, 2001; Chouchena, 2007). Dat heeft zijn uitwerking op de attitude van christelijke jongeren: jongeren voor wie het geloof belangrijk is, denken veel minder positief over seks voor het huwelijk dan jongeren die het geloof niet of minder belangrijk vinden (De Graaf, Kuijers, Van den Acker, & Meijer, 2012).

De christelijke visie op geslachtsgemeenschap zonder getrouwd te zijn verschilt daarmee van de gangbare visie. In de Nederlandse maatschappij is geslachtsgemeenschap voor het huwelijk geaccepteerd (Lewis & Knijn, 2010; Rutgers WPF, 2011). De Nederlandse maatschappij vindt acceptatie van seks bij jongeren belangrijk, omdat de seksuele gezondheid van jongeren het beste gediend is wanneer seks tussen jongeren erkend, geaccepteerd en gereguleerd wordt in plaats van het te verbieden in alle contexten buiten het huwelijk (Weaver, Smith, & Kippax, 2005).

Samenvattend zijn er in de omgeving van christelijke jongeren tegenstrijdige normatieve opvattingen aanwezig over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Figuur 3 illustreert dit fenomeen: enerzijds de christelijke cultuur en haar opvattingen, anderzijds de niet-christelijke cultuur en haar normen. Jongeren staan onder invloed van beide soorten opvattingen wat betreft homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Ouders, scholen en kerken maken zich zorgen en zijn bang om christelijke jongeren kwijt te raken ‘vanwege de vele tegenstrijdige invloeden’ vanuit de maatschappij. Tevens zijn ouders, scholen en kerken bang dat christelijke jongeren in verwarring raken door de tegenstrijdigheden in boodschappen (Van Dijkhuizen & Ten Voorde, 2009).

Verschillende vragen staan open na het lezen van de literatuur. Allereerst speelt de vraag welke boodschappen christelijke jongeren ontvangen over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is het noodzakelijk om te weten welk

personen en instanties boodschappen uitzenden over deze thema's. Ten tweede is het de vraag tussen welke partijen van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk inconsistente boodschappen aanwezig zijn. Ten slotte staat de vraag centraal hoe christelijke jongeren deze inconsistenties ervaren.

Methode

Om de boodschappen rondom homoseksualiteit en seks voor het huwelijk in kaart te brengen, zijn 13 halfopen interviews afgenomen met informanten die deel uitmaken van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk van christelijke jongeren. Deze jongeren waren 12 tot 15 jaar en zaten in de tweede en derde klas van het voortgezet onderwijs op een christelijke middelbare school ('School X') in Veenendaal.

Middels persoonlijke contacten binnen School X is het (gemeentelijk) jeugdnetwerk rondom de christelijke jongeren in kaart gebracht. Binnen School X is de vraag uitgezet welke partijen betrokken zijn bij seksuele voorlichting aan christelijke jongeren van School X. Naast dat deze vraag gesteld is aan School X, is deze vraag eveneens voorgelegd aan de informanten. Zodoende werd de lijst uitgebreid en werden de betrokken partijen benaderd. Er was hierbij geen non-response; met alle informanten zijn de geplande interviews afgenomen. Gekozen is voor het afnemen van interviews om zo in kaart te brengen welke boodschappen er leven onder jongeren. De informanten in dit onderzoek waren een schoolmaatschappelijk werker, een schoolpastor, een jeugdverpleegkundige, een ambulante hulpverlener vanuit het CJG, een jeugdouderling, ouders en docenten. Tevens zijn er zes leerlingen geïnterviewd die onderwijs volgen op School X.

Voor de dataverzameling is gebruikgemaakt van een half-open interview design met behulp van schema's. Deze schema's zijn te vinden in bijlage A. De betrokken partijen en de verschillende boodschappen over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk zijn hierin overzichtelijk weergegeven. Het gebruiken van een vast schema zorgde voor resultaten die onderling vergeleken konden worden. De vragen in bijlage B waren richtinggevend tijdens de interviews.

Na het afnemen van de interviews zijn de data systematisch geanalyseerd volgens de methode van Baarda, De Goede en Teunissen (2009). In overleg met de informanten zijn alle interviews opgenomen en uitgetypt in transcript verbatim. Deze transcripten zijn opgestuurd naar de informanten zodat zij aanpassingen konden doorgeven. De relevante informatie uit de transcripten is geselecteerd en gelabeld. Vervolgens zijn de labels geordend en gereduceerd tot

kernlabels. Aan de hand van deze kernlabels is geprobeerd de vraag te beantwoorden. Beide onderzoekers hebben de kwalitatieve analyse bij ieder interview uitgevoerd.

Betrouwbaarheid

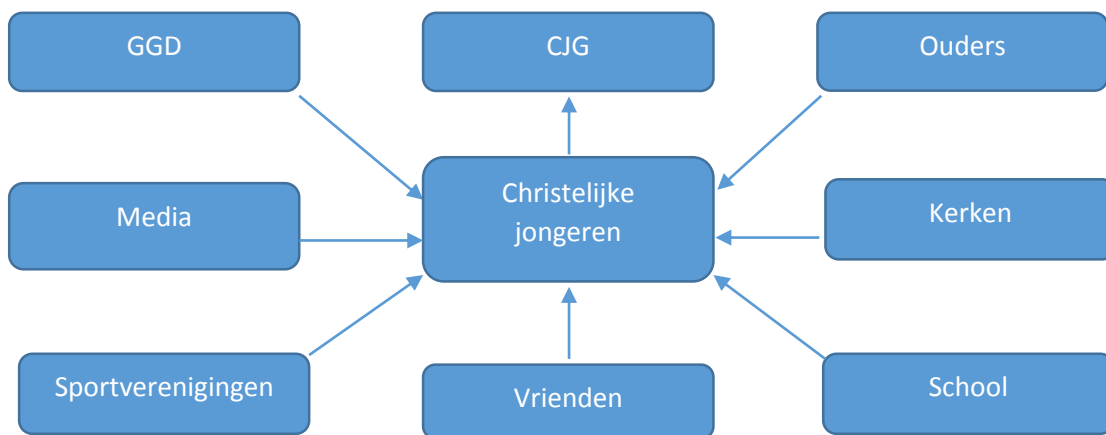
De betrouwbaarheid van het onderzoek is mogelijk in het geding gekomen door sociale wenselijkheid en het niet willen beantwoorden van bepaalde vragen. Homoseksualiteit en seks voor het huwelijk zijn binnen de christelijke cultuur onderwerpen waar christenen lastig over praten. Dit gold ook voor het onderwerp masturbatie. Masturbatie was een thema wat, in eerste instantie, naast homoseksualiteit en seks voor het huwelijk ook onderzocht werd. Echter, tijdens de interviews deed het probleem zich voor dat het onderwerp masturbatie weinig besproken wordt binnen de christelijke cultuur. Over masturbatie is daarom niet voldoende informatie verzameld om conclusies te kunnen trekken. Om die reden hebben de onderzoekers ervoor gekozen het onderwerp masturbatie buiten beschouwing te laten.

Op verschillende manieren is rekening gehouden met het beperken van de sociale wenselijkheid en het niet willen antwoorden op vragen. Zo is er van te voren aangegeven dat de onderzoekers zelf ook een christelijke achtergrond hebben. Dit zorgde voor wederzijds begrip en openheid. Bij het interviewen van de leerlingen is vooraf extra tijd genomen om hen op hun gemak te stellen. De leerlingen zijn geïnterviewd in koppels. Zij gaven zelf aan hier de voorkeur aan te geven. Deze koppels waren goed bevriend en dat zorgde bij hen voor veiligheid. Tevens zijn de schema's en vragen van tevoren opgestuurd om zo de informanten voor te bereiden op de vragen die gesteld werden. Ten slotte is de doorvraagtechniek tijdens de interviews gebruikt, om zodoende de sociale wenselijkheid te beperken.

Resultaten

Het (gemeentelijk) jeugdnetwerk rondom christelijke jongeren

Op basis van de interviews is in kaart gebracht welke partijen van het gemeentelijk jeugdnetwerk seksuele voorlichting geven aan christelijke jongeren. Zoals beschreven staat in de inleiding, bestaat het gemeentelijk jeugdnetwerk uit alle partijen die betrokken zijn bij de christelijke jongeren en die bewust of onbewust seksuele voorlichting geven. In figuur 4 staan de betrokken partijen weergegeven.

Figuur 4. Het (gemeentelijk) jeugdnetwerk van christelijke jongeren.

Kerken, school en ouders zijn belangrijke onderdelen van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk voor christelijke jongeren. Zij hebben een aanbodgerichte houding. Dit houdt in dat deze partijen actief normatieve boodschappen uitzenden die voortkomen vanuit hun christelijke levensvisie. Ouders verwachten van School X dat zij de seksuele voorlichting vormgeven vanuit de onderschreven christelijke levensvisie.

Seksuele voorlichting vanuit de jeugdgezondheidszorg wordt in Veenendaal uitgevoerd door het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD). Het CJG heeft een spreekuur voor jongeren tussen 12 en 25 jaar. Het spreekuur geeft jongeren de mogelijkheid om vragen te stellen over seksualiteit, anticonceptie, soa en zwangerschap. CJG heeft hierbij een vraaggerichte houding. Het CJG is niet actief betrokken bij School X. De GGD daarentegen is wel actief betrokken bij School X; twee dagen per week is er een jeugdverpleegkundige aanwezig voor onder andere vragen rondom seksualiteit. Alle leerlingen uit de tweede klas hebben een gesprek met de jeugdverpleegkundige. Naast het opmeten van lengte en het wegen van gewicht, stelt de jeugdverpleegkundige ook vragen die ingaan op seksualiteit. Eén van de geïnterviewde jongeren geeft hier een voorbeeld van:

“Ik vertelde dat ik net twee maanden een vriendin heb; toen begon ze heel subtiel met een vraag: heb je interesse in anticonceptiemiddelen?” (I13).

De jongeren zelf noemen vrienden en media als belangrijke (informele) zenders van boodschappen rondom homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Voorbeelden van media zijn een programma zoals ‘Goede Tijden Slechte Tijden’ en YouTube-filmpjes.

Inconsistenties in normatieve boodschappen over homoseksualiteit

Tabel 1 geeft een overzicht van normatieve boodschappen over homoseksualiteit in het (gemeentelijk) jeugdnetwerk van Veenendaal.

Tabel 1

Normatieve boodschappen over homoseksualiteit

HOMO-SEKSUALITEIT	Homoseksualiteit is geaccepteerd	Homofilie is geaccepteerd, homoseksualiteit niet	De bijbel verbiedt homoseksualiteit, maar de praktijk van het leven maakt het ingewikkeld en minder eenduidig. Principe en praktijk zijn lastig te verenigen.	Homoseksualiteit is niet geaccepteerd	Homoseksualiteit is niet bespreekbaar	Onduidelijkheid over de norm	Aansluiten bij de normen en waarden van de jongeren
School		X	x	x		x	
Ouders	x	x	x	x		x	
Kerk		x	x	x	x	x	
GGD	x						X
CJG	x						X
Media	X						
Vrienden	X			x			

Als het om homoseksualiteit gaat, heeft de school een uitgesproken standpunt: homofilie is geaccepteerd, homoseksualiteit niet. Dit standpunt verwoordt de school in een visiestuk over homoseksualiteit (bijlage C).

“(...) Op grond van bovenstaande komen we tot de conclusie, dat homoseksualiteit moet worden afgewezen. Deze visie zal aan de leerlingen worden uitgedragen d.m.v. aandacht in de lessen, maar ook wanneer daarbuiten de gelegenheid zich voordoet om hierover te spreken. Hierbij komt tot uiting dat met de afwijzing van homoseksualiteit niet de mens wordt afgewezen (visiedocument school, bijlage C).”

Binnen de christelijke cultuur wordt deze opvatting vaker gehoord, maar ontwikkelingspsychologisch gezien klinkt het wellicht vreemd en onlogisch. De school bedoelt met dit onderscheid te zeggen dat een homoseksueel persoon mag uitkomen voor de homoseksuele gaardheid, maar zijn of haar seksualiteit niet in de praktijk mag brengen door een relatie aan te gaan. Vanuit de ontwikkelingspsychologie kan gesteld worden dat hiermee een deel van de identiteit wordt ontkend; de seksuele identiteit ‘mag er niet zijn’.

Ondanks het bestaan van het visiedocument ten aanzien van homoseksualiteit op de school, heerst er bij leerlingen onduidelijkheid over de norm. Verschillende leerlingen geven aan ‘dat ze zich niet kunnen herinneren dat docenten praten over homoseksualiteit’ (I11, leerling).

“We hebben er echt heel weinig over gehad. Ze hebben gewoon meer gezegd: wat is wat en daarna gewoon klaar” (I4, leerling).

Daarnaast blijkt dat docenten wel op de hoogte zijn van de norm die de school wil uitdragen, maar verlegenheid ervaren met het onderwerp, bijvoorbeeld omdat er homoseksuele leerlingen zijn of omdat leerlingen homoseksuele personen kennen in hun omgeving.

“Nee, ik probeer niet te zeggen of het goed of fout is. Wij hebben natuurlijk ook leerlingen die het zijn geworden” (I1, docent).

Een andere belangrijke reden is dat de school rekening wil houden met verschillende soorten achterban en doelgroepen.

“Ik denk ook omdat het [het thema homoseksualiteit, WV] heel veel ethische dilemma's oproept, waarbij de school daarbij ook nog wel wat terughoudend is, omdat vermoed ik, dat ze het ook wel weer lastig vinden dat ouders daarin verschillend staan, en kerkgenootschappen ook verschillend staan, dat zij juist daarin een soort verbinding moeten houden, met allerlei soorten achterbannen” (I7, ouder).

De school hanteert dus een scherp beleid ten aanzien van homoseksualiteit, maar daar lijken de leerlingen zich niet zo bewust van te zijn, misschien wel door de schroom van de docenten op het gebied van seksuele voorlichting over homoseksualiteit. Er is weinig eenduidigheid over de boodschap die de school uitzendt over homoseksualiteit. Dat is de reden dat er in tabel 1 meerdere boodschappen aangekruist zijn.

In kerken blijkt dezelfde kloof te bestaan; ook daar wordt onderscheid gemaakt tussen homofilie en homoseksualiteit.

“Ik denk dat de kerk best wel heel erg genadevol wil communiceren van: als je homo bent, daar kun je niks aan doen, maar, er is een hele erge kloof tussen homofilie en homoseksualiteit, waarbij homoseksualiteit dus in alle gevallen als zondig wordt ervaren en je dus ook nooit een relatie aan kan gaan” (I7, ouder).

Ook wat de boodschap van kerken betreft lijken christelijke jongeren niet altijd te weten wat de norm is ten aanzien van homoseksualiteit.

“Bij catechisatie [kerkelijk onderwijs aan jongeren, WB] gaan we wel eens in op hoe je over anderen denkt, dan komt het toch altijd weer ter sprake over homo zijn. Dan ga je in gesprek van: hoe denk jij erover, en hoe denk jij erover. Maar verder niet vanuit de bijbel of zo” (I13, leerling).

Wellicht wordt de onduidelijkheid over de norm veroorzaakt doordat in de kerken van Veenendaal verschillende meningen naast elkaar bestaan, zoals in tabel 1 te zien is. Informanten geven aan dat de norm met betrekking tot homoseksualiteit vaak verschuift naar acceptatie, wanneer men een homoseksueel persoon persoonlijk kent of ontmoet heeft. Dit brede scala aan opvattingen over homoseksualiteit is een groot verschil vergeleken met het thema seks voor het huwelijk, omdat daarin de boodschap van kerken veel eenduidiger naar buiten komt (vergelijk tabel 1 en 2). De ene kerk lijkt daarnaast ook meer uitgesproken te zijn in het overbrengen van hun standpunt dan de andere kerk. Uit de interviews bleek dat opvattingen van ouders veelal overeenkomen met de opvattingen van de kerk waar zij naartoe gaan. Er blijkt wel een groot verschil tussen kerken en ouders te bestaan als het gaat om de bespreekbaarheid van het onderwerp. Er werd regelmatig gezegd dat homoseksualiteit in kerken niet bespreekbaar is, maar met en vanuit ouders juist wel. Ouders staan ook meer accepterend tegenover homoseksualiteit dan kerken.

De normen die de school, kerken en ouders uitdragen staan haaks op de boodschap die de media overbrengen. Volgens de informanten is in de media duidelijk een accepterende houding ten opzichte van homoseksualiteit waar te nemen. Wellicht speelt de media ook een

rol in de opvattingen van vrienden van christelijke jongeren, want ook zij blijken geen problemen te hebben met de acceptatie van homoseksualiteit.

De jeugdgezondheidszorg, zoals GGD en CJG, is een wat vreemde eend in de bijt als het gaat om normatieve boodschappen over homoseksualiteit. Zij neemt een neutrale houding aan en sluit aan bij de normen en waarden van de jongeren die zij te spreken krijgen. Zij zendt dus geen normatieve boodschap uit, maar communiceert richting jongeren dat ‘je mag zijn wie je bent’.

Inconsistenties in normatieve boodschappen over seks voor het huwelijk

Tabel 2 geeft een overzicht van de normatieve boodschappen die partijen van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk uitzenden naar christelijke jongeren over seks voor het huwelijk.

Tabel 2

Normatieve boodschappen over seks voor het huwelijk

SEKS VOOR HET HUWELIJK	Seks voor het huwelijk is geaccepteerd.	Seks voor het huwelijk is geaccepteerd in een veilige, stabiele relatie (bijv. samenwonen)	De Bijbel verbiedt seks voor het huwelijk, maar de praktijk van het leven maakt het ingewikkeld en minder eenduidig. Principe en praktijk zijn (soms) lastig te verenigen.	Situatie afhankelijk. (Bv.: als iemand 25 jaar is, dan is seks voor het huwelijk eerder gerechtvaardigd dan wanneer iemand 16 jaar is).	Seks voor het huwelijk is onder geen enkele voorwaarde geaccepteerd	Aansluiten bij de normen en waarden van de jongeren
School					X	
Ouders	X		X		X	
Kerk		X		X	X	
GGD	X					X
CJG	X					X
Vrienden	X					
Media	X					

Opvallend is dat er, in vergelijking met homoseksualiteit, minder verdeeldheid is in de normatieve boodschappen over seks voor het huwelijk. De school, ouders en kerken zijn het over het algemeen met elkaar eens dat seks alleen binnen het huwelijk geaccepteerd is. Deze boodschap vindt zijn grond in de bijbel. Partijen die seks voor het huwelijk afkeuren op grond van bijbelse overwegingen zien dit als een maatregel van God om de mens te beschermen:

“Het beschermt je tegen een heleboel narigheid. Het risico op SOA vermindert wanneer je trouw bent aan één partner. Het is dus eigenlijk niet zo gek zoals de Heere God het bedoeld heeft” (I1, docent).

Met name School X zendt een eenduidige boodschap uit: seks voor het huwelijk is onder geen enkele voorwaarde geaccepteerd. Binnen de school zijn onder docenten verschillende visies wat betreft het wel of niet accepteren van seks voor het huwelijk. Echter, tijdens de seksuele voorlichtingslessen dienen docenten te benadrukken dat leerlingen seks moeten ‘bewaren’ voor in het huwelijk. De leerlingen bevestigen dat docenten duidelijk aangeven dat seks niet mag voordat je getrouwd bent. De reden waarom seks thuishoort in het huwelijk is voor hen niet geheel duidelijk:

“I: Nee, samenwonen is wel echt uitgesloten hier (op school). Het is echt eerst trouwen en dan samenwonen. R: Leggen ze ook uit waarom seks voor het huwelijk niet mag? I: Nee, niet echt. Daar wordt geen uitleg over gegeven” (I14, leerling).

Binnen kerken en onder ouders zijn verschillende groepen te onderscheiden. De grootste groep binnen kerken en school is van mening dat, zoals tabel 2 laat zien, seks voor het huwelijk onder geen enkele voorwaarde geaccepteerd is. Het ideaal van kerken is dat seks binnen het huwelijk plaatsvindt. Ondanks dit ideaal zijn er ook kerken die seks voor het huwelijk accepteren wanneer er een veilige, stabiele relatie aanwezig is. Opvallend is dat een klein gedeelte ouders van leerlingen seks voor het huwelijk wel accepteert. Een verklaring hiervoor is dat niet alle ouders van leerlingen (traditioneel) christelijk zijn:

“Ongetwijfeld zullen ouders het (seks voor het huwelijk) ook prima vinden. Want er zijn ook ouders die samen wonen en niet getrouwd zijn” (I8, jeugdverpleegkundige).

De boodschappen van vrienden en media staan haaks op de boodschappen die kerken, de school en een groot gedeelte van de ouders uitzenden. Met name de boodschappen in de media komen niet overeen met de normen en waarden van de christelijke cultuur:

“De media vindt sowieso alles geaccepteerd en alles normaal” (I8, jeugdverpleegkundige).

De media gaat volledig voorbij aan het huwelijk. In reclames, bijvoorbeeld de reclames van Second Love, schenkt de media geen aandacht aan het huwelijk als voorwaarde om seks te hebben. De media zendt hierbij geen neutrale boodschap uit, maar een duidelijk normatieve boodschap dat seks buiten het huwelijk om volledig is geaccepteerd. Vrienden van jongeren staan eveneens accepterend ten opzichte van seks voor het huwelijk:

“Het maakt niet uit, doe waar je zin in hebt“ (I13, leerling).

De boodschap van de vrienden van de christelijke jongeren is opvallend. Ondanks dat zij naar een christelijke school gaan, een kerk bezoeken en meestal in een christelijk gezin zijn opgegroeid, staan zij toch accepterend ten opzichte van seks voor het huwelijk.

CJG en GGD hanteren, in tegenstelling tot de overige partijen van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk, een neutrale houding. Net als bij homoseksualiteit sluiten zij aan bij de normen en waarden van de jongeren. Zij zenden dus geen normatieve boodschap uit, maar accepteren de jongeren zoals zij zijn:

“Je mag met alles komen. Wij helpen de jongeren om een keuze te maken, maar niet vanuit een moreel proces“ (I2, ambulante jeugdwerker).

Ervaringen van christelijke jongeren rondom inconsistente boodschappen

Uit de interviews komt naar voren dat ouders, docenten en kerkleiders verwarring verwachten bij jongeren over voornamelijk het thema homoseksualiteit. In de inleiding is genoemd dat kerken en ouders zich zorgen maken over christelijke jongeren vanwege de verschillende invloeden. Deze zorgen en verwachte verwarring worden bevestigd door de informanten.

Christelijke jongeren erkennen de inconsistentie in boodschappen die zij ontvangen over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Ondanks verschillende boodschappen is er echter geen verwarring aanwezig en ervaren jongeren de inconsistentie niet als problematisch. Ouders en vrienden zijn voor jongeren een betrouwbare bron. Wat zij zeggen is voor jongeren het belangrijkste. De overige boodschappen die zij ontvangen, zijn voor hen minder belangrijk. Ook de bijbel lijkt een minder gezaghebbende bron. Over seks voor het huwelijk en de bijbel zegt een jongere het volgende:

“Het staat in de bijbel, maar er staat niet echt een reden achter en dus waarom zou je er dan naar luisteren?“ (I13, leerling).

Jongeren stellen de bijbel ter discussie.

“Waarom zou God er problemen mee hebben als iemand seks heeft na een relatie van 7 jaar?“ (I14, leerling).

Volgens een docent spelen deze vragen op door de overdosis aan boodschappen die de jongeren krijgen via media. Het tegenwicht van ouders en kerken is daardoor minder.

De GGD geeft aan dat het mogelijk is dat inconsistente boodschappen voor worstelingen zorgen. Echter, zij verwachten niet dat jongeren dit als problematisch ervaren:

“Natuurlijk zijn er heel veel boodschappen, maar ze vinden echt wel hun eigen weg daarin. Ik vind het wel inherent aan de ontwikkeling” (I2).

Het CJG geeft aan dat jongeren door de diverse boodschappen inderdaad in verwarring zijn. Aanwezige identificatiefiguren ontbreken vanwege de grote diversiteit aan boodschappen, terwijl dit wel noodzakelijk is. Het CJG vindt zichzelf geen geschikte identificatiefiguur voor de christelijke jongeren.

Conclusie

In dit onderzoek is allereerst in kaart gebracht welke partijen van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk in Veenendaal betrokken zijn bij seksuele voorlichting aan christelijke jongeren. Ten tweede is in kaart gebracht welke normatieve boodschappen de partijen van het (gemeentelijk) jeugdnetwerk uitzenden over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk en welke inconsistenties daarin gevonden zijn. De aanleiding van dit onderzoek, in de inleiding beschreven, is onderzocht met behulp van de laatste onderzoeksvraag. Christelijke ouders en kerken maken zich namelijk zorgen over ‘hun jongeren’ vanwege de diversiteit en tegenstrijdigheid in boodschappen die christelijke jongeren ontvangen. Zij verwachten dat christelijke jongeren daardoor in verwarring zullen zijn. Daarom zijn een aantal christelijke jongeren van School X betrokken in dit onderzoek en is, ten derde, in kaart gebracht wat de inconsistenties tussen de verschillende boodschappen bij jongeren teweegbrengen.

Het (gemeentelijk) jeugdnetwerk, dat betrokken is bij seksuele voorlichting aan christelijke jongeren, bestaat uit school, kerken, ouders, CJG, GGD, vrienden en media. Vrienden waren niet meteen in verband gebracht met seksuele voorlichting. Echter, de geïnterviewde jongeren gaven aan dat vrienden een belangrijke bron zijn waaruit zij informatie ontvangen over onderwerpen die betrekking hebben op seksualiteit.

De inconsistenties in normatieve boodschappen over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk zijn voornamelijk te vinden tussen enerzijds kerken, de school en een grote groep ouders en anderzijds vrienden en media. Kerken, de school en ouders zijn over het algemeen van mening dat seks voor het huwelijk en homoseksualiteit niet geaccepteerd zijn. Binnen deze groepen zijn nuances te vinden, die inzichtelijk gemaakt zijn bij de resultaten in tabel 1 en 2. Vrienden en media hebben een accepterende houding tegenover homoseksualiteit en seks voor

het huwelijk. Met name de media zendt hierin een duidelijke, normatieve boodschap uit dat seks voor het huwelijk en homoseksualiteit geaccepteerd is. De GGD en CJG zijn neutrale partijen in het (gemeentelijk) jeugdnetwerk van christelijke jongeren. Zij sluiten aan bij de vraag van de jongeren en werken vanuit de basishouding dat homoseksualiteit en seks voor het huwelijk geaccepteerd is.

De school, kerken en ouders zijn eenduidiger in hun boodschap over seks voor het huwelijk dan over homoseksualiteit. Veel informanten geven aan dat seks voor het huwelijk wat deze groepen betreft onder geen enkele voorwaarde is geaccepteerd. Bij homoseksualiteit is deze norm minder eenduidig. Het ontmoeten van een homo zorgt veelal voor het in twijfel trekken van de norm dat homoseksualiteit niet is geaccepteerd. De informanten kunnen verklaren vanuit de bijbel waarom seks voor het huwelijk niet mag. Bij het thema homoseksualiteit vinden de informanten het lastig om redenen te bedenken waarom homoseksualiteit in de christelijke cultuur niet geaccepteerd is.

De resultaten bevestigen waar de ouders en kerken van christelijke jongeren zich zorgen over maken: christelijke jongeren ontvangen inderdaad inconsistente boodschappen. Christelijke jongeren krijgen te maken met niet-christelijke opvattingen en christelijke opvattingen. De christelijke cultuur is in de omgeving van christelijke jongeren sterk aanwezig door middel van school, kerken en ouders. Verwacht werd dat inconsistentie in normatieve boodschappen voor verwarring zou zorgen bij jongeren. De resultaten laten zien dat jongeren geen verwarring of problemen ervaren met de verschillende boodschappen. De jeugdgezondheidszorg onderstreept dit.

Discussie

De aanleiding van dit onderzoek vormde de zorgen van christelijke ‘opvoeders’, zoals scholen, kerken en ouders, over de seksuele voorlichting aan ‘hun’ jongeren. Inconsistentie in normatieve boodschappen over homoseksualiteit en seks voor het huwelijk zou voor verwarring zorgen. Christelijke jongeren geven zelf aan geen last te hebben van verwarring. Een eerste verklaring daarvoor is te vinden in de identiteitstheorie van Erikson (1968) en Marcia (1966). Zij laten zien dat adolescenten in staat zijn om in een wereld van inconsistenties hun weg te banen. Gedurende de adolescentiefase treedt bij adolescenten verwarring op. De verwarring die optreedt is inherent aan de ontwikkeling van de adolescent en is een ‘normale’ ontwikkelingstaak. Door het aangaan van deze ontwikkelingstaak vormen adolescenten een eigen identiteit. Een tweede verklaring zou kunnen zijn dat jongeren aangeven de meeste waarde te hechten aan boodschappen van vrienden en ouders. Daarbij gaan in de

adolescentieperiode vrienden een steeds dominantere rol vervullen en ouders verdwijnen steeds meer naar de achtergrond. Ouders en vrienden, die beiden deel uitmaken van het microsysteem in het ecologische model van Bronfenbrenner, hebben de meest directe invloed op de ontwikkeling van de adolescent. Wellicht ervaren jongeren daardoor minder van de inconsistenties in de wereld om hen heen. De vraag komt dan op: als jongeren de inconsistenties in boodschappen niet als problematisch ervaren, wiens probleem is het dan?

Opvallend is dat religie voor huidige christelijke jongeren geen deel uit lijkt te maken van het microsysteem. Christelijke jongeren lijken de boodschap van vrienden en ouders met meer gezag aan te nemen dan de boodschap vanuit de christelijke religie. Dit strookt niet met het gezag wat de generatie van christelijke opvoeders, zoals school en kerken, aan het christelijk geloof en de bijbel toekennen. Voor hen heeft de boodschap van de bijbel directe invloed op hun normen en waarden: religie is een onderdeel van hun microsysteem. Het is daarom logisch dat school, kerken en ouders verwachten dat inconsistente boodschappen verwarrend zijn voor jongeren. Hier lijkt een verschil tussen generaties te zijn. Niet alle ouders, docenten en kerkelijke gezagsdragers lijken zich te realiseren dat christelijke jongeren in een andere wereld en cultuur opgroeien dan waarin zij groot zijn geworden.

Uitgaande van de onderzoeksopzet kunnen er slechts gelokaliseerde conclusies worden getrokken, die betrekking hebben op christelijke jongeren van 12 tot 15 jaar in Veenendaal. Er zijn te weinig interviews gehouden om de onderzoeksresultaten te kunnen generaliseren naar alle christelijke jongeren van 12 tot 15 jaar in Nederland. Het is daarentegen wel zo dat de boodschappen van de jeugdgezondheidszorg en de media bekend in de oren klinken; hun houding tegenover homoseksualiteit en seks voor het huwelijk is over het algemeen in Nederland gelijk.

Eén van de beperkingen van dit onderzoek is zojuist genoemd: in verband met de vastgestelde tijd waarin de dataverzameling moest plaatsvinden was het niet mogelijk méér interviews te houden. Om met meer zekerheid vast te kunnen stellen wat de houding en ervaringen van christelijke jongeren zijn ten gevolge van verschillende normatieve boodschappen in hun omgeving, zou het goed zijn om een kwantitatief onderzoek uit te zetten onder christelijke jongeren. Er zou gekeken kunnen worden naar thema's die mogelijk verwarring veroorzaken bij christelijke jongeren en in hoeverre dit daadwerkelijk problematisch is voor hen. Door kwantitatief onderzoek wordt ook de mogelijkheid tot generaliseren vergroot. Een tweede beperking is dat de boodschappen en rol van de media onderbelicht zijn gebleven in dit onderzoek. In de boodschappen die de media uitzenden zijn

veel meer nuances te maken dan nu gedaan is, omdat 'media' een breed spectrum van groepen in de samenleving vertegenwoordigt.

Literatuurlijst

- Adamczyk, A., & Pitt, C. (2009). Shaping attitudes about homosexuality: The role of religion and cultural context. *Social Science Research*, 38, 338-351.
doi:10.1016/j.ssresearch.2009.01.002
- Baarda, De Goede, & Teunissen (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Basson, R. (2007). Sexual sequelae of general medical disorders. *The Lancet*, 369, 409-424.
doi:10.1016/S0140-6736(07)60197-4
- Baumeister, R. F. & Blackhart, G. C. (2007). Three perspectives on gender differences in adolescent sexual development. In R. Engels, M. Kerr, H. Stattin (Eds.), *Friends, lovers and groups: Key relationships in adolescence* (pp. 93-104). Chichester: John Wiley & Sons, Ltd.
- Bekkers, R., & De Graaf, N. D. (2002). Verschuivende achtergronden van verenigingsparticipatie in Nederland. *Mens en Maatschappij*, 77, 338-360.
- Berk, L. E. (2006). *Child Development*. Boston: Pearson Custom Publishing.
- Bos, D. (2010). *De daad en het woord*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Bosma, H. (2010). Identiteitsontwikkeling. In: Slot, W., & Van Aken, M. (Eds.), *Psychologie van de adolescentie: Basisboek* (pp.161-179). Baarn/Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32, 513-531. doi:10.1037/0003-066X.32.7.513
- Bronfenbrenner, U., & Evans, G. W. (2000). Developmental science in the 21st century: Emerging theoretical models, research designs, and empirical findings. *Social Development*, 9, 115-125. doi:10.1111/1467-9507.00114
- Buhi, E. R., Goodson, P., Neilands, T. B., & Blunt, H. (2011). Adolescent Sexual Abstinence: A Test of an Integrative Theoretical Framework. *Health Education & Behavior*, 38, 63-79. doi:10.1177/1090198110375036
- Cass, V. C. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 4, 219-235. doi:10.1300/J082v04n03_01
- CBS (2010). *Vrijtijdsbesteding en maatschappelijke participatie van jongeren: 2^e kwartaalrapportage 2010*. Landelijke Jeugdmonitor. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

- CBS (2014). *De religieuze kaart van Nederland, 2010 – 2013*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Chassin, L., Presson, C. C., Sherman, S. J., Montello, D., & McGrew, J. (1986). Changes in peer and parent influence during adolescence: Longitudinal versus cross-sectional perspectives on smoking initiation. *Developmental Psychology*, *22*, 327-334. doi:0012-1649/86/\$00.75
- Christelijk Informatie Platform (2010). *Behoeftte aan christelijke seksuele voorlichting*. Geraadpleegd op 20 april 2015, van <http://www.cip.nl/nieuws/december-2010/19590-Behoeftte-aan-christelijke-seksuele-voorlichting>
- Collins, C., Alagiri, P., Summers, T., & Morin, S. F. (2002). *Abstinence only vs. comprehensive sex education: what are the arguments? What is the evidence?* San Francisco: University of California.
- Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furmann, W. (2008). Adolescent Romantic Relationships. *Annual Review of Psychology*, *60*, 1-25. doi:10.1146/annurev.psych.60.110707.163459
- De Graaf, H. (2010). Psychoseksuele ontwikkeling. In: Slot, W., & Van Aken, M. (Eds.), *Psychologie van de adolescentie: Basisboek* (pp. 146-160). Baarn/Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- De Graaf, N. D., & Te Grotenhuis, M. (2008). Traditional Christian belief and belief in the supernatural: Diverging trends in the Netherlands between 1979 and 2005? *Journal for the Scientific Study of Religion*, *47*, 585-598. doi:10.1111/j.1468-5906.2008.00428.x
- De Graaf, H., Kruijers, H., Van den Acker, J., & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Delft: Eburon.
- De Graaf, H., Meijer, S., Poelman, J., & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft: Eburon.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W. W. Norton Company.
- Fassinger, R. E. & Miller, B. A. (1996). Validation of an inclusive model of sexual minority identity formation on a sample of gay men. *Journal of Homosexuality*, *32*, 53-78. doi:10.1300/J082v32n02_04
- Fieret, W. (2015). *Leer jongeren bewuste keuzes maken*. Geraadpleegd op 1 juni 2015, van http://www.refdag.nl/opinie/leer_jongeren_bewuste_keuzes_maken_1_899101

- Friedrich, W. N., Fisher, J., Broughton, D., Houston, M., & Shafran, C. R. (1998). Normative Sexual Behavior in Children: A Contemporary Sample. *Pediatrics, 101*. doi:10.1542/peds.101.4.e9
- Gordon, L. E., & Silva, T. J. (2015). Inhabiting the Sexual Landscape: Toward an Interpretive Theory of the Development of Sexual Orientation and Identity. *Journal of Homosexuality, 62*, 495-530. doi:10.1080/00918369.2014.986417
- Helsen, M., Vollebergh, W., & Meeus, W. (1997). Sociale steun van ouders en vrienden en emotionele problemen in de adolescentie. *Kind en Adolescent, 18*, 24-31. doi:10.1007/BF03060644
- Kersten, A. & Sandfort, T. (1994). *Lesbische en homoseksuele adolescenten in de schoolsituatie: Een inventarisatie van knelpunten, problemen en oplossingen*. Utrecht: Interfacultaire Werkgroep Homostudies.
- Keuzenkamp, S., Bos, D., Duyvendak, J. W., & Hekma, G. (2006). *Gewoon doen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kroger, J. (2004). *Identity in adolescence: The balance between self and other*. New York: Routledge.
- Kuyper, L. (2015). *Wel trouwen, niet zoenen. De houding van de Nederlands bevolking tegenover lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Leeuwen, R. B. C., & Schep-Akkerman, A. (2015). Being in the minority: Christian healthcare professionals in the Netherlands. *Journal of Christian Nursing, 32*, 26-30. doi:10.1097/CNJ.000000000000138
- Lewis, J., & Knijn, T. (2010). Sex education materials in The Netherlands and in England and Wales: A comparison of content, use and teaching practice. *Oxford Review of Education, 29*, 113-150. doi:10.1080/03054980307431
- Lühoff, J., & Selten, P. (2001). Orthodoxie voor beginners. Orthodox-christelijke jongeren in de moderne samenleving. *Pedagogiek, 2*, 134-146.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology, 3*, 551-558. doi:10.1037/h0023281
- Markiewicz, D., Lawford, H., Doyle, A.B., & Haggart, N. (2006). Developmental differences in adolescents' and young adults' use of mothers, fathers best friends, and romantic partners to fulfill attachment needs. *Journal of Youth and Adolescence, 35*, 121-134. doi:10.1007/s10964-005-9014-5

- Mul, D. (2004). Puberteitsontwikkeling van Nederlandse kinderen. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 28, 82-86.
- Reformatorisch Dagblad (2007). *Seksualisering vraagt bundelen van krachten*. Geraadpleegd op 2 juni 2015, van http://www.refdag.nl/opinie/seksualisering_vraagt_bundelen_van_krachten_1_232345
- Richardson, H. N., Gore, A. C., Venier, J., Romeo, R. D., & Sisk, C. L. (2004). Increased expression of forebrain GnRH mRNA and changes in testosterone negative feedback following pubertal maturation. *Molecular and Cellular Endocrinology*, 214, 63-70. doi:10.1016/j.mce.2003.11.013
- Rutgers WPF (2011). *Richtlijn seksuele en relationele vorming: Visie, doelen en uitgangspunten*. Geraadpleegd op 14 mei 2015, van <http://shop.rutgerswfp.nl/webwinkel/richtlijn-seksuele-en-relationele-vorming/15224&page=2>
- Sandfort, T. (2005). Homofobie: Welk probleem? Wiens probleem? *Tijdschrift voor seksuologie*, 29, 11-18.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2001). *Wet openstelling huwelijk*. 's Gravenhage.
- Steinberg, L. (2008). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Troiden, R. R. (1988). Homosexual identity development. *Journal of Adolescent Health Care*, 9, 105-113. doi:10.1016/0197-0070(88)90056-3
- Van der Bie, R. (2009). Kerkelijkheid en kerkelijke diversiteit, 1889–2008. In: Schmeets, H. en R. van der Bie (Eds.), *Religie aan het begin van de 21e eeuw* (pp. 13-25). Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Van Dijkhuizen, E., & Ten Voorde, G. (2009). *Christenen in de samenleving*. Geraadpleegd op 1 juni 2015, van http://www.refdag.nl/christenen_in_de_samenleving_1_371702
- Waterman, A. S. (1982). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research. *Developmental Psychology*, 18, 341-358. doi:10.1037/0012-1649.18.3.341
- Weaver, H., Smith, G. & Kippax, S. (2005). School-based sex education policies and indicators of sexual health among young people: A comparison of the Netherlands, France, Australia and the United States. *Sex Education*, 5, 171-188. doi:10.1080/14681810500038889

Bijlage A Schema interviews

HOMOSEKSUALITEIT	Homoseksualiteit is geaccepteerd	Homo-zijn is geaccepteerd, homoseksualiteit niet	Homofilie is aangeboren	Homofilie is aangepraat/aangeleerd met behulp van de omgeving. Homofilie is een keuze.	Homofilie en/of homoseksualiteit is zondig en daarom niet geaccepteerd.	De Bijbel verbiedt homoseksualiteit, maar de praktijk van het leven maakt het ingewikkeld en minder eenduidig. Principe en praktijk zijn (soms) lastig te verenigen.	Anders, namelijk ...
School							
Ouders							
Kerk							
Vrienden							
Media							
Jeugdgezondheidszorg (CJG, GGD)							
Leerlingen							

SEKS VOOR HET HUWELIJK	Seks buiten het huwelijk is geaccepteerd	Seks buiten het huwelijk is geaccepteerd in een veilige, stabiele relatie (bijv. samenwonen)	Seks buiten het huwelijk is geaccepteerd onder bepaalde omstandigheden (bijv. wanneer het niet mogelijk is om (binnenkort) te trouwen), anders niet	De Bijbel verbiedt seks buiten het huwelijk, maar de praktijk van het leven maakt het ingewikkeld en minder eenduidig. Principe en praktijk zijn (soms) lastig te verenigen.	Seks buiten het huwelijk is onder geen enkele voorwaarde geaccepteerd	Anders, namelijk: ...
School						
Ouders						
Kerk						
Media						

Vrienden						
Jeugdgezondheids zorg (CJG, GGD)						
Leerlingen						

Bijlage B Richtinggevende interviewvragen

Algemene vragen

- Wat is uw naam, leeftijd en kerkelijke achtergrond?
- Welk beroep heeft u?
- Welke affiniteit heeft u met seksuele voorlichting en jongeren?

Bij de schema's

Homoseksualiteit

- Van welke kanten krijgen jongeren boodschappen over homoseksualiteit?
- Zijn er nog andere boodschappen, die niet in dit lijstje staan, die de jongeren wel ontvangen?
- Welke boodschappen geeft uw partij af op het gebied van homoseksualiteit?
- Welke boodschappen geven andere partijen af op het gebied van homoseksualiteit?
- Denkt u dat er verschillen bestaan tussen normatieve boodschappen? Hoe komt dat?
- Wat doet men met de verschillende boodschappen?
- Vragen naar concrete voorbeelden.

Masturbatie

- Van welke kanten krijgen jongeren boodschappen over masturbatie?
- Zijn er nog andere boodschappen, die niet in dit lijstje staan, die de jongeren wel ontvangen?
- Welke boodschappen geeft uw partij af op het gebied van masturbatie?
- Welke boodschappen geven andere partijen af op het gebied van masturbatie?
- Denkt u dat er verschillen bestaan tussen normatieve boodschappen? Hoe komt dat?
- Wat doet men met de verschillende boodschappen?
- Vragen naar concrete voorbeelden.

Seks voor huwelijk

- Van welke kanten krijgen jongeren boodschappen over seks voor het huwelijk?
- Zijn er nog andere boodschappen, die niet in dit lijstje staan, die de jongeren wel ontvangen?
- Welke boodschappen geeft uw partij af op het gebied van seks voor het huwelijk?
- Welke boodschappen geven andere partijen af op het gebied van seks voor het huwelijk?

- Denkt u dat er verschillen bestaan tussen normatieve boodschappen? Hoe komt dat?
- Wat doet men met de verschillende boodschappen?
- Vragen naar concrete voorbeelden.

Bijlage C Visiedocument School X inzake homoseksualiteit

Elk mens is een door God geschapen en gewild wezen. In de Bijbel spreekt de scheppende God tot mensen. De Bijbel is voor ons gezaghebbend op alle levensterreinen. Dit betekent, dat de Bijbel richtsnoer is voor al ons persoonlijk en maatschappelijk handelen en dat de daarin vervatte geboden onopgeefbare uitgangspunten zijn, ongeacht of deze stroken met de maatschappelijke opvattingen. Daarom ligt ten aanzien van het onderwerp homoseksualiteit ons toetsingskader in de waarden en normen van de Bijbel.

Bijbelse lijnen

De Bijbelse visie op homoseksualiteit dient vooraf gegaan te worden door een Bijbelse, schepselmatige visie op seksualiteit. In Genesis 2 vers 18, 23 en 24 vinden we de norm voor het seksuele gedrag. Dit gedeelte beschrijft hoe God eerst de man schiep en vervolgens uit de man de vrouw. Het is niet zo dat God eerst de man schiep uit stof van de aarde en vervolgens de vrouw. En dan staat er in Genesis 2 vers 24: 'Daarom zal de man zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aankleven; en zij zullen tot één vlees zijn.' Seksualiteit in de Bijbel heeft te maken met het vormen van een onverbreekelijke verbintenis tussen één man en één vrouw. Naar deze verbintenis wordt in het Nieuwe Testament door de Heere Jezus en later ook door de apostel Paulus verwezen. Alleen binnen het huwelijk, als een het hele leven omvattende verbondenheid, komt seksualiteit tot zijn recht. Sinds de zondeval leven we in een gebroken wereld, waarin we ook veel 'seksuele gebrokenheid' tegenkomen. Ook homoseksualiteit is hiervan een gevolg.

Verkenning

Op grond van wat wij lezen in de Bijbel stemt homoseksualiteit niet overeen met de seksualiteit zoals die door God is bedoeld en daarom als teken van gebrokenheid moet worden gezien. Dat betekent niet dat er op onze school geen plaats kan zijn voor medewerkers of leerlingen met een homoseksuele gerichtheid. Er is onderscheid tussen homoseksuele gerichtheid (het verlangen) en homoseksuele praxis (de daad). De aard en de gerichtheid van mensen kunnen nooit een reden zijn om onderscheid te maken.

De Bijbel vraagt van ons dat we elkaar liefhebben, elkaar steunen in onze moeiten en verdriet en in de strijd tegen het verkeerde. Strijden tegen de zonde is inherent aan het christen zijn. Het oprecht willen dienen van God en het volgen van de Heere Jezus vraagt van ons het onderhouden van Zijn geboden en zelfverloochening, ook ten aanzien van seksualiteit.

In de praktijk

We zijn van mening, dat christenen met een homoseksuele gerichtheid deze niet hoeven te ontkennen. Ze mogen er eerlijk over zijn, tegenover zichzelf en degenen die ze vertrouwen. De school kan en wil haar medewerkers en leerlingen daarbij tot steun zijn.

Ook al zijn medewerkers en leerlingen door de zondeval onvolmaakte zondige mensen, zij mogen zich aanvaarden als mensen die grote waarde hebben, ook zij die een homoseksuele gerichtheid hebben, omdat God hen geschapen heeft.

Het aannemen van het homo-zijn als identiteit, zoals wordt gestimuleerd door de seculiere homobeweging, achten we in strijd met Gods Woord en is daarom verwerpelijk.

Christenen ontlenen hun identiteit niet aan het hetero of homo zijn. De Bijbel spreekt over identiteit in termen van wie iemand is in de relatie tot God en de naaste.

Ook in een door Christus herstelde relatie met God hebben we in dit leven nog steeds te strijden tegen verkeerde gevoelens.

Dus niet: ik ben homo en probeer mijn christelijk geloof daarin in te passen. Maar: ik ben christen en heb met Gods normen strijdige begeerten, onder andere op (homo)seksueel terrein; vanuit mijn christen zijn wil ik, hoewel dat moeilijk is, door de genade van God strijden tegen alle zondige begeerten, dus ook tegen deze. Ik kies met Gods hulp voor een leven zonder homoseksuele praxis en relatie. Dit is een moeilijke maar met Gods hulp mogelijke weg, waarbij we vanuit de school hulp en ondersteuning willen bieden.

Een veilig klimaat

We komen helaas onder christenen ook homovijandigheid tegen. We voelen ons als school verantwoordelijk om daaraan aandacht te besteden, door het scheppen van een veilig klimaat, goede toerusting en vorming van alle leerlingen en begeleiding en ondersteuning van individuele leerlingen en medewerkers.

Conclusie

Op grond van bovenstaande komen we tot de conclusie, dat homoseksualiteit moet worden afgewezen. Deze visie zal aan de leerlingen worden uitgedragen d.m.v. aandacht in de lessen maar ook wanneer daarbuiten de gelegenheid zich voordoet om hierover te spreken. Hierbij komt tot uiting dat met de afwijzing van homoseksualiteit niet de mens wordt afgewezen.

Wanneer homoseksuele praxis en relatie onder de medewerkers aan de orde is, zal er een gesprek plaatsvinden en zal er bij ongewijzigde situatie op worden aangedrongen om continuering van de arbeidsovereenkomst aan onze scholengemeenschap te heroverwegen.

